Ann. II. | Num. XVIII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, in Italia est Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato.*

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA
Apud DESCLÉE, LEFEBVRE ET SOC.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA
Apud BURNS AND OATES
LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.
Apud
COMMISSARIAT OF THE HOLY LAND.
NEW YORK, 143 w 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. Americ.), 143 w 95th St.

IN BELGICA
Apud DESCLÉE, LEFEBVRE ET SOC.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA

LUGDUNI
Apud DESCLÉE, LEFEBVRE ET SOC.
Rue Victor Hugo, 5

LUTETIAE PARISIORUM
LIBRAIRIE VIC ET AMAT
CHARLES AMAT SUCC.
Rue Cassette, 11.

INSULIS (LILLE)
Apud DESCLÉE, LEFEBVRE ET SOC.
Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA
Apud
C. B. LIPTAY, CORRESP. DE HONGRIE
BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCC XCIX

Ann. II. Romae, Idibus Septembris MDCCC XCIX. Num. XVIII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam: Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR: ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87.

DREYFUSIANA

Ex Gallia vobis suadentibus ut scribam, Redonibus praecipue cum sim, quid nisi de « re Dreyfusiana » dicam? Huc enim non Galliae modo, sed orbis terrarum universi mentes intentae, non tam videntur ancipites, quae de instructis criminibus et accusationibus ratio demum sit habenda, quam de futuris Galliae eventibus, qui, cum latior et re et personis quaestio facta sit, consequi possunt.

Argumentum igitur aggrediar, eoque libentius, quod nondum in *Vox Urbis* commentario disputatum vidi, quamquam id prudentia quidem laudabili admissum existimo: eo enim firmius iudicium, quo magis in firma re latum. Porro vobis ipse morem gerens, quae acta huc usque sunt, ut certam socii nostri rei notitiam capiant, paucis tantum exponam.

Itaque constat circa finem anni 1894 quinque documenta tradita fuisse potestati cuidam externae a viro militari, munus apud « belli », quod dicitur, « Magisterium » Lutetiis Parisiorum gerente.

Officium, cui summa rei militaris tribuitur, in quatuor officinas dividitur, quas inter colloquia scrutationesque strictissime prohibentur; quae lex admodum observatur. Talis tamen naturae erant prodita documenta, ut certum appareret proditorem in pluribus continuo officinis permansisse; qua de causa praesides quatuor officinarum convenerunt, omnesque in hoc consenserunt, Alafridum Dreyfusium unum haec tradere potuisse, quum unus fuerit qui magis quam in una officina militiam exercuerit. Ceterum solus Dreyfusius aliquid cognitum habuisse existimatus est de tormento illo bellico quod vocatur « e numero 120 brevior », cum Biturico vixerit, eo potissimum tempore quo idem tormentum fabricatum fuit ab operariis, quibuscum illic est commoratus.

E quinque traditis documentis, quatuor quidem chirographa, unum autem typis commissum fuerat, libellum *Manuale de balistica*: haec omnia nuntiabantur in chartula, quae potius « index » vel « tabula » quam epistola vocari potest, et in quaestione *bordereau* nuncupata est.

Haec chartula Du Paty de Clam centurioni manu Dreyfusii sine dubio scripta visa est; qui sibi virum expertum Cochefort, occultarum investigationum magistrum, adiungi curavit, Dreyfusiumque arcessitum improviso iussit voces aliquas e *bordereau* selectas scribere; quo peracto experimento: « Reum habemus », inquit Cochefort, statimque Dreyfusium in carcerem abduxit.

Notum pariter est eumdem documentorum indicem (*bordereau*) praesidis secundae officinae, cui nomen Henry, in manus a famula quadam filiae de Münster, Germanici legati, traditum fuisse, quae famula fragmenta chartarum disiectarum in cista parvo papyri cornu colligere solebat, ferebatque ipsa ad Gallicum belli Magisterium.

Quae quum fateri rectores reipublicae non possent, reipublicae praeses Casimirus Périer, legato Germanico promisit neminem in iudicio Dreyfusiano Germanicum nomen inducturum; atque ita « belli Concilium », id est militare tribunal, decrevit, ut Dreyfusiana quaestio conclusis foribus audiretur.

Dreyfusii patronus tunc ei mediocriter adfuisse fertur, atque vix omnia ad rem documenta perlustranda curasse; ita ut postea iureiurando affirmare potuerit: contra Dreyfus documentum unum productum, unumque argumentum, scilicet chartulam illam *bordereau* de qua pluries superius locuti sumus; quod reapse non erat, ut videbimus.

Dreyfusius condemnatus fuit; die autem quo sententia lata est, solemniter pro fronte exercitus eius *dedecoratio* locum habuit, et quamvis tum Dreyfusius palam innocentem sese clamaverit, clam confessum esse dicunt Lebrun-Renault centurioni, custodiae sontis praeposito, « documenta se tradidisse Germaniae, sed tantum duplicata nec magni ponderis, idque ea mente fecisse, ut documenta pretiosiora a Germanis arriperet ».

Cognitum est etiam, dies aliquot ante iudicium, noxii fratres Sandherr decurionem adivisse, qui officinae militarium investigationum praeerat, eique 150 000 nummorum proposuisse, ut ipsos in fratris innocentia probanda adiuvaret (1).

At mortuo Sandherr, decurio Picquart officinam eius obtinuit, et longe aliter administravit. Quum inquisitio instituta fuisset de rebus a proditore vere traditis (quod Du Paty de Clam ab ipso reo excutere frustra tentaverat), Picquart de supposita rei innocentia simul inquirere coepit; principes vero prohibuerunt ne Dreyfusianam quaestionem ab ovo integraret. Vanis obcaecatus illecebris famae, Picquart cum advocato, cui nomen Leblois, laboravit, ut alterum reum Dreyfusio substitueret; quapropter remotus ab officio, exercituque fuit expulsus.

Id initium fuit *Dreyfusianae rei* iterandae. Frater enim Dreyfusii, cui nomen Matthaeus, accusavit quemdam Esterhazy, tribunum peditum 74^{i} cohortis, Rothomagi, cuius familiae origo austriaca est, eumque proditione arguit.

Haud dubium quin litterae manu huius Esterhazy conscriptae, persimiles indici (*bordereau*) videantur. Modo, ut asseruit peritus Bertillon, scriba potuit manum exercuisse annum unum ad Dreyfusianam litteram imitandam; ceterum, negavit vehementer Esterhazy suam id operam esse. Venit tamen in iudicium: sed a belli Concilio Parisiorum absolutus fuit.

Tum dixit Esterhazy Dreyfusianam quamdam sodalitatem (gallice *Syndicat*) 600 000 nummorum ipsi obtulisse, ut fateretur *bordereau* a se scriptum fuisse, affirmavitque iterum Dreyfusium sontem valde esse.

Quae quum ita fuerint, scriptor notissimus Aemilius Zola principes exercitus gravissimis accusavit criminibus! Scripsit eos falsa documenta fabricavisse, secretasque chartas iudicibus Dreyfusii submisisse.

Hoc genuit litem aliam, quae iam non militaribus iudicibus, sed ad eos qui populi nomine iustitiam exercent, et *iuratos* pleraeque nationes appellant, pertinebat. Quid multa? Auctor epistolae: « *Accuso* » a paribus calumniae crimine condemnatus, ex Gallia aufugit, novaque edidit. Contendebat in primis Mercier ducem quinque falsa documenta iudicibus communicavisse, iisque perlectis, hos, quum unanimi voto in absolutionem Dreyfusii consensissent, mentes omnino mutasse; Maurel contra dux, qui anno 1894 Concilio belli de re Dreyfusiana praefuit, longe aliter fuisse affirmavit, omnesque indices, post testimonia audita, ratos fuisse reum condemnari debere (1).

Res tamen producebatur; magna ubique disputatio! Interim compertum fuit centurionem Henry falsum documentum anno 1896 fabricavisse, ad comprobandum Dreyfusii crimen. Uno atque eodem die Henry fuit proprii criminis confessor et ultor: manus namque sceleratas in sese intulit! Hoc scelus impium Dreyfusianis argumento fuit, ut novum reclamarent iudicium, per tramitem qui « recursus in revisionem » vocatur.

Iustitiae tunc supremus administer, cui nomen Brisson, vir integer vitae pertinaxque, rem voluit instaurari; et quamquam contrarium fuit consilium eorum quos lex, ut de hoc recursu ineundo opinarentur, statuit, recursum admisit, et *Dreyfusianam quaestionem* ad Summam iudiciorum Curiam detulit. Quae sententiam contra Dreyfusium anno 1894 latam, ad nihilum reducens, *fregit*; *ius* vero solum *dixit*; rem enim ipsam non iudicavit, sed ad alterum belli Concilium, quod nunc in Redonensium civitate habetur, remisit audiendam.

Hic testes multi auditi fuerunt, et chartula *bordereau* non unicum suspicionis fundamentum demonstratur, ut rei amici ferebant; quin immo peritus quidam nomine Bertillon perseverat in asseverando chartulam illam Dreyfusii manu scriptam fuisse, idque sagaciter demonstrare tentavit.

Compertum est etiam Dreyfusium ab initio denuntiatum fuisse a diplomatico viro Galliae amico, in cuius praesentia Schwartzkoppen, Germanus dux, Dreyfusium (ut is ait) nominaverat expressis verbis.

Notandum denique nullum ablatum fuisse rei militaris documentum, a condemnatione Dreyfusii. Defuit quidem unum, quod ante annum 1896 deesse fuit detectum; sed iam ab anno 1893 ademptum fuisse constat.

Res hoc in limine est; quid autem futurum erit ipsi videbitis (2).

Dabam Redonibus kal. Sept. 1899.

VERAX.

(1) De hoc respondit testis Penot apud belli Concilium Redonense die 23^{a} mensis Augusti 1899; quod comprobatur nota quam reliquit ante mortem ipse Sandherr, propria manu conscriptam.

(1) Ita hic testis die vigesima quarta m. Augusti 1899, ad Concilium belli Redonense.

(2) Cfr. *Annales*. - *V. U.*

COMMENTARII "VOX URBIS" INDICES SINGULI

XI num. ann. II.

XII num. ann. II.

XIII num. ann. II.

XIV num. ann. II.

XV num. ann. II.

XVI num. ann. II.

XVII num ann. II.

Habes itaque perbrevem veluti summam libri gravissimi, qui tantam inter litteratos viros perturbationem excitavit, non nuda, ut puto, scriptoris auctoritate, sed inita potius temporum emendatione; non enim aliter veteres Europae populi quieto animo tulissent humanitatem nostram universam, tot saeculorum artifices, eorumque pulcherrima opera, nulla provocatione damnari. Quamquam tantam iudicis rigiditatem insolitasque eius sententias omnes, nec nos quidem inconsulto sequuti sumus; plura namque vel minus iusta vel non recta omnino adnotavimus, quae plerumque ex peculiari eius religionis ratione deducta scivimus, sed minime excusanda censuimus.

Non enim catholicam tantum fidem auctor respuit, sed et christianam insolitam sibi effinxit, sacramenta, Ecclesiae dogmata, ipsam Christi divinitatem audacter denegans, unaque retinens Evangeliorum documenta, quae praecipue in sermone supra montem (Matth. V) collecta arbitratur. Quibus nimis latis opinionibus perpensis, facile eruitur negativam praecipue eius libri partem minus aequam evasisse: haud recte enim sententia oppugnatur, quae pulcritudinem liberalium artium subiectum proponit, et immerito omnino pulcrum, bonum verumque nulla logica relatione adstringi asseritur.

Nam et pulcritudo ipsa obiectiva est, et quod verum intellectu concipitur, idem et voluntati bonum et phantasiae pulcrum videri oportet; quodsi non raro verum investigantes fallimur, mentita pulcritudinis specie nos decipi nil mirum est. Et profecto, vel supremus ille finis ingenuis artibus ab auctore constitutus, ut hominum coniunctionem inter sese et cum Deo promoveant, nonne moralis totius ordinis pulcherrimam imaginem cogitantibus praebet? Contra vero quod culpa admittitur, et veritate et pulcritudine caret. Nec antiquiora nec recentiora artium liberalium opera, quibus vel turpia foedaque omnia expressa mirabiliter sunt, contra faciunt, quae, etsi omnibus illecebris donata sint, pulcra tamen esse minime concedimus. At non proinde ars omnis nostra damnanda est, quasi, pulcritudine sibi proposita, ad bonum quodvis assequendum impos reddita fuerit; quod exaggeratum ferme auctoris iudicium illico esse patet cum Aligherius, Bonarrotus, Beethoven indistincte damnantur, veluti hoc uno in suis operibus consilio ducti, ut bonum malumque aequalibus procurarent; ex qua abnormi prorsus accusatione vix veteris Testamenti prophetae, vel Homerus, vel Victor Hugo, aut Dickens, aut Dostoieswki, auctoris iudicio, immunes censentur.

Quae enim mala de hodierna arte ab eo plorantur, ecquis nostrum adesse negaverit? At nec tanta sunt quanta ipsi videntur, neque quavis bonitate, ut ipse ait, omnino sunt destituta; sed et nonnullis saepe bonis commiscentur et temperantur, quae religio plerumque iis commodavit, dum malorum contra, quotquot reperiuntur, una causa est, eorum auctores christianae doctrinae non sat's dignos asseclas fuisse.

Sed positiva voluminis altera pars longe aliter est existimanda, et praecipue cum quaestio illa in ea audacter ponitur: « An morum honestas procuranda ad artium liberalium naturam pertineat »; quam quidem *affirmative* plane resolvens, primum ac princeps auctor praestitit omnibus artibus praeceptum.

Res brevi sermone evincitur: si enim omnium ingenuarum artium generice sumptum officium est, motibus, lineis, sonis, litteris, vel viva voce animi sensus in ceteros transfundere, formae illae omnes quasi media habenda sunt ad cogitationes exprimendas, quae proinde in artis operibus primas tenent; acceptam namque ex signis vel ex carminibus cogitationes et sensus, dum mente reponimus, formae plerumque vacuae et inanis facile obliviscimur.

Atqui cogitationes illae tunc praecipue delectamento erunt, cum inter auctoris et spectantis animum concordia quaedam ex opere surgat, quae maxima profecto parietur, si earum veritas et bonitas una simul percipientur. Neque tamen neget quis pulcritudini potissimum artifici esse prospiciendum, cuius primum exemplis ad diiudicanda huiusmodi opera passim utimur; ita vero ut ex tribus illis quae unum sunt, veluti philosophiae praecipuum obiectum verum est, legum autem et moralium disciplinarum est bonum, artium ingenuarum contra pulcrum sit. Immo hac de causa plerumque fit, ut plurima artis opera, quamvis et veritate omni et honestate destituta, pulcritudine tamen minime careant; conceptam enim ex iis delectationem tot elementa constituunt, quorum etsi unus aut alter deficiat, possunt reliqua adesse. At nihilominus optandum ante omnia est, ut illa saltem honestati tribuenda pars nunquam desit, et si quae opera in illam peccare videantur, nullum audientem vel spectantem inveniant.

Itaque turpitudines vel malas illecebras, laeto animo auctori consentientes, ad pulcritudinem augendam nullimode necessarias censemus, et cum animos ad sese allicere vel delectamentum parere audimus, et fatuum et culpae obnoxium illud adfirmamus.

Quibus tandem illuc, unde eramus profecti, revertimur, concludentes verum, pulcrum, bonumque unum esse atque indivisibile, ita ut ex bono, prout finis obtinet locum, cum adhibita pulcritudine fuerit mente conceptum, maximum delectamentum pariatur, tuncque demum artium opera perfecta esse dicenda, cum bonum ratione finis, verum ratione obiecti, pulcrum denique ratione medii adhibita viderimus.

Cui quidem ratiocinandi semitae, etsi eam Russus ille summus minime terendam sibi censuerit, cum tandem in idem nobis consentientem videamus, planeque asserentem hunc esse summum artibus proponendum finem, ut omnium hominum fraternam societatem sub patriam Dei tutelam procurent, facere non possumus quin toto animo plaudamus. Omen igitur ex corde praecipuum illi facimus, ut edita tanto studio monimenta artifices omnes nostros, qui in corruptionem ruunt, quosque multitudo caeco impetu sequitur, in praecipiti cursu retineant, atque ad emendationem reducant; quorum iterum operibus liberales artes, prout Dei neptes decet, in venturum aevum renoventur.

H. Salvadori.

METAE FUTURAE SOBOLI PROPOSITAE

Iuvenibus sane nobis molestum est, licet nimia aequalium conversatione non utamur, passim tamen inter eos quibuscum vel studiorum similitudine, vel amicitia devincimur, unam exaudire eamdemque querelam, spes omnes altas, nobiles, magnanimas, quae patribus quavis aetate illuxerunt, aevo hoc nostro, imbecillo quodam fato, prorsus defecisse. Nullum inde studium nullaque satis digna forma ad quam fervidae et exuberantes iuventutis vires nitantur, nec ullibi melius quam in litterarum otiis iacendum est. In hanc vero exanimantem enervemque doctrinam, clarissimi viri, quotquot iuvenes caros habent, et aetati futurae studiose consulunt, elata voce non semel increpuerunt, ne, cum humanae societatis condiciones acrioribus malis vexantur, validiora praesidia, quae in iuvenum viribus reposita sunt, eo nimirum tempore diffluant.

Sed inter omnium voces, ni fallor, nulla hactenus illustrior neque efficacior, ingenio vel doctrina insonuit, quam Ioannis Ireland, S. Pauli de Minnesota archiepiscopi, quem philosophiae vel litterarum scientia plures forte aemulantur, perspecta vero necessitatum ineuntis aevi notitia superat nemo. Adolescentium inde in litteris vel bonis artibus iuvenum quanta proximo saeculo pars erit consultum antistitem non effugit, immo quoties aequalibus nostris verba fecerit, venturis veluti fatis illum adlocutum reputaveris. Iure meminit enim, etsi aetatem hanc primam infausta vitae experientia deficiat, integris tamen corporis viribus, intacta animorum fiducia, praestantis cuiusque formae studio maximi pretii effici; denique, naturae et temporum legibus, sua veluti in dextera ipsam futura portare.

Et sane quae divino consilio hominum sortes instruantur nemini sunt explorata nec esse possunt, sed una historiae notitia satis est, ut omnia, nisi quae Deus immutabilia constituit, commutanda in dies praenoscamus. Cum vero utrum id in melius an in peius cessurum sit anxie quaeratur, responsum dare iuvenum est. Hoc proinde novum veluti bellum doloribus maxime frequens manet in Dei caritate tolerandis, sed ingentibus simul pro proximorum bono triumphis splendide foecundum. Tunc igitur nova soboles relligione simul ac doctrina mundi imperium usurpabit: si enim quod oritur aevum, Christo Redemptori praecipue sacrum, volumus reapse lustratum expiatumque Deo vovere, non una nudaque relligione id effici posse credendum est, nisi contumaci studio et opera indefessa pietas convaluerit. Iuvenum inde princeps munus, morbis omnibus, quos saeculum deflet, remedium proxime afferre, vulneraque eius mortifera iniectis manibus pertractare, ita sane ut, quaquaversus hominum pandantur viae, sive ad litteras bonasque artes, sive ad naturae disciplinas, optimorum etiam agmina sese vertant, et deceptos vel impios omnes exemplo et documento ad Deum reducant. Exempli enim prima vis est; quae si defuerit, reliqua omnia, doctrina, opera, nobilesque conatus irrita evadent; contra vero, ipsius splendore roborata, ineluctabilem efficaciam obtinere videbuntur. Exemplum autem veluti in studiorum curriculo, ita, et potissimum, in vitae ratione praestandum est; quaevis enim monimenta, licet doctissima maximoque studio et ingenio parta, cum vitae auctoritate destituuntur, ut vacua plerumque germina arescunt.

His itaque geminis viribus pro Ecclesia primum adlaborandum est, ut dissidium male vulgatum, quo illam ab hodierna civili societate fatali divortio seiungi calumniantur, aliquando componere fas sit. Quapropter curent catholici iuvenes, ut valide officio fungentes suo, plane ostendant non eam esse Ecclesiae naturam, quae libertatem civilemque progressum condemnet, sed divinis huiusmodi donis egregie faveat eaque in melius florescere omni ope contendat.

At post Ecclesiam, natale solum et suorum civium societas secundas sibi vindicat: nationum enim fines hominum in manibus positi minime sunt, sed divino nutu constituti; quo permissum est, ut singuli populi terra marique, sermone, indole, rerum gestarum memoria, alii ab aliis distinguerentur. Quare et suae et familiari utilitati patriae commoda cuique sunt anteponenda; ita tamen, ut vel cum illis procurentur, aequa mente diiudicetur quid utile quidve noxium clamanti populo concedere oporteat, vel denegare.

Quod ut tutius dirimatur, quatuor sunt passim catholicis iuvenibus memoranda praecepta, quorum auxilio socialis cuiusvis arduae quaestionis prona solutio erit. Haec vero evangelica sunt: primum namque edicit, ut proximos fratrum loco fervida dilectione complectamur; alterum, ut mentis manuumve laboribus unus idemque honos tribuatur vitamque otio terere turpe sit; tertium, ut pauperum iura, quo minus auri inopia tegantur, eo acrius vindicemus; postremum denique, ut humiliorum frequenti consuetudine civilis concordia restituatur.

His et similibus archiepiscopus ille doctissimus, verbo vel stilo, iuvenes est saepe adhortatus, neque in americana tantum dioecesi sua, sed et ubique, quo vel itineris, vel muneris causa commoratus, eloquentia eius sese edoceri iuvenes expostularunt. Nos vero ex oratione quam recens in Bruxellensi Academia habuit, quae supra retulimus, presso calamo excerpsimus, leviterque heic attigimus. At ad propositum finem iam ea satis esse, quamvis ieiuna, tene-

DE COETIBUS SEU SYNAXIBUS CHRISTIFIDELIUM IN COEMETERIIS

I.

Quaestio iam a saeculis xvi et xvii inter eruditos viros agitata fuit, num fideles suas synaxes, seu conventus et consessus in coemeteriis haberent. Io. Ciampinius (1), celeberrimo illi Bosio contradicens, omnino docuit Christianos suas synaxes non habuisse, vel etiam non habere potuisse in cryptis, sed sua in basilicis et aedificiis superioribus celebrasse.

[illegible], ut Basnagio, haeretico viro, sese opponeret, qui ex coetibus christianis pro sua thesi de [illegible] numero fidelium primis Ecclesiae saeculis argumentum, [illegible] tenuit, quin etiam [illegible] illos minime intra limites [illegible] sub dio definitos, sed ad omnia [illegible] campi, sub quo [illegible] evolveret (2). [illegible] scripsit [illegible], qui falsam sibi [illegible] Dionysii [illegible] ac re[illegible] edidit *De priscorum Christianorum synaxibus extra aedes sacras* (3).

[illegible] deinde, et praecipue post inventa [illegible], [illegible] memoriae viri, in cryptis coemeterii Ostriani, indubium plane est Christianos ipsos in cryptis aliquando congregasse. [illegible] et [illegible] ac [illegible] non [illegible]; sed tamen [illegible] synaxes quae [illegible] sunt.

II.

In coemeteriis quoque denique [illegible] fuerunt, [illegible] ad sacras synaxes [illegible] historiae ecclesiasticae [illegible]. [illegible] in epistola Valeriani et Gallieni [illegible] in actis sancti Cypriani): « [illegible] Imperatores praeceperunt, ne in aliquis locis conciliabula fiant, neve coemeteria ingrediantur; si quis hoc saluberrimum praeceptum violaverit, capite plectetur ».

Acta quoque sancti Ignatii martyris Antiocheni [illegible] Romae damnati ad leones sub Traiano reliquiae [illegible] Antiochiam et depositas in coemeterio extra portam [illegible] quae forte *Daphnitica* dicebatur [illegible]: « Fratres autem qui Romae erant, suscepto corpore eius, posuerunt illud in loco, ubi ipsis licebat congregatis laudare Deum » (4).

Quod si comparentur verba illa quae leguntur etiam in versione coptica actorum sancti Ignatii (5), reliquias scilicet illius martyris fuisse depositas « in loco in quo solebant fideles sese colligere ad Deum cum Christo eius laudandum », id est in coemeterio, cum verbis quae videre est in celeberrima epistola quam Plinius, Bithyniae praeses, Traiano scripsit de coetibus Christianorum: « Christianos solitos stato die ante lucem convenire carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem », facile apparet illis diebus Christifideles congregari solitos, Antiochiae saltem, in coemeteriis.

Locus tamen ordinarius congregationum ad sacra simul celebranda non coemeteria, sed domus fidelium erant, ut ex Actis, ex epistolis sancti Pauli et ex vetustissimis documentis primi Ecclesiae saeculi constat; quae domesticae ecclesiae Romae *tituli* in posterum sunt appellatae. Synaxes contra in coemeteriis ferme fiebant funebres ad debita pietatis officia fidelibus defunctis et ad iusta martyrum funebria persolvenda; sed tamen aliae etiam praeter consuetudinem habebantur. Persecutio enim quum saeviret, « quilibet locus (ut Dionysius Alexandrinus Valeriani aevo ait), campus, solitudo, navis, stabulum, carcer, adhibita sunt sicut ecclesia pro sacris synaxibus Christianorum » (1). Et iam antea Iustinus Iunio Rustico, praefecto Urbi, respondens, fideles se diversis locis congregasse, ubi quisquis vellet et posset, idest turmatim distributos, affirmabat.

Loca enim ordinaria et dies et horae conventuum Christianorum ministris persecutionis nota erant, qui facile fideles deprehendebant ita congregatos: « Scitis et dies conventuum nostrorum, itaque obsidemur et opprimimur, et in ipsis arcanis congregationibus detinemur »: ita Tertullianus, Septimio Severo imperante (2).

Quae ad pericula removenda, et ad tutiores synaxes habendas, Ecclesia ex aetate aliquando ad illud extremum devenit, ut pecuniam ipsis satellitibus et praefecturae ministris solveret, magno cum dolore et fremitu Africani doctoris, qui iam montanistis doctrinis imbutus fuerat: unde in libro qui *De fuga in persecutione* (3) inscribitur: « Nescio dolendum an erubescendum sit », inquit, « cum in matricibus beneficiariorum et curiosorum inter tabernarios et lanios et fures balnearum et aleones et lenones Christiani quoque vectigales continentur! » Opponentibus autem: « Sed quomodo colligemus, quomodo solemnia celebrabimus? » respondebat: « Fide, non pecunia tuti; sapientia, non praemio cauti ».

Ignorabat enim doctor ille Deum ita velle, ut nos humanis mediis uti debeamus licitis; quibus deficientibus, ipsum divinis mediis nobis succurrere.

(Ad proximum numerum).

Ex ineditis Mariani Armellini.

(1) *Veter. mon.* I. 147 et seq. (2) Cf. *Multitudo maxima eorum qui prioribus Ecclesiae saeculis christianam religionem amplexi sunt.* V. p. 153. (3) Venetiis, 1770. (4) *Patres apostolici*, ed. Dressel, p. 374. (5) Cod. Vat. Copt. coll. 66.

(1) Euseb. *Hist. eccl.* VII, 22. (2) *Ad nationes*, I, 7. (3) Cf. cap. 19, 10.

DE LIBRO LEONIS TOLSTOI

QUID EST ARS?

Quod non semel optimo iure conquesti sumus, hodiernam litterarum bonarumque artium condicionem quotidie magis in corruptelam ruere, inopinato ferme sed opportune quam maxime, summi aetatis nostrae scriptoris auctoritate nos vidimus confirmatum. Quamvis enim Leonis Tolstoi librum, cui titulus *Quid est ars?*, mendis atque erroribus non omnino expertem habeamus, summo tamen hoc proposito exaratum laetamur, ut bonarum artium operam ad mores emendandos esse necessario vertendam solemni veluti protestatione in memoriam revocaret.

Considerans namque primum censoria severitate quot homines more servorum seu pecudum vel in theatris vel in officinis mancipentur, et in morum corruptionem decidant, quaerit opportune scriptor quot sint adhuc habendi ex litteratorum legionibus, qui suae tam exitialis artis eiusque munerum dignam satis notionem habeant, quae profecto ex tot scholarum discordiis nulla erui posse videtur.

Itaque, ut eius definitionem quamdam, prout illam plerique hodie accipiunt, proponat, his verbis facit: « Ars est motuum animi externa repraesentatio, quae adaequatam voluptatem excitare valeat ». Quibus ita positis, hodiernam ingenuarum artium causam utpote unam voluptatem quaerentium prono labore iudicat atque damnat. Sed susceptum hoc ipso novae sufficiendae notionis debitum statim solvens, artium naturam definit « modum quemdam actionis quo intimos animi sensus, externis quibusdam signis, ceteris communicare ita valeamus, ut concessa nobis facultate non ad voluptatem tantum excitandam, sed ad hominum coniunctionem et felicitatem promovendam utamur ».

Quare religionis muneribus artium liberalium officia merito comparantur, quippe quae ad unum eumdemque finem, secundo licet, contendant, ut mores hominum emendent ac perficiant, eorumque et mutuam et cum Deo communionem adiuvent et arctiorem reddant.

Quod quidem religionis artiumque connubium non tantum priscis Indiarum populis, sed et Graecis et maioribus nostris innotuit, qui earum semper formam suae quique fidei consonam esse voluerunt. Neque aliter de Hebraeis dicendum est, usquedum, praesentis huius vitae documentis a Christi religione primum integre traditis, perfecta cuiusvis artis prolata specimina hominibus tandem fuerunt. Horum vero mirum progressum *Renascentia*, quam dicunt, male interturbavit et morata est, artemque nostram inopem reddidit, ita ut tres ad summum animi sensus eius ope plerumque exprimantur: superbia, concupiscentia, taedium vitae. Forma vero selectior atque obscurior ita facta est, ut plerisque inintelligibilis omnino evaserit, ac per impervias omnibus semitas vix nonnullos adhuc affectus in legentium seu spectantium animis excitare queat.

Absonam hanc et falsam artium condicionem tria denique perpetuam reddiderunt: immodicum ex ea captum lucrum, criticorum venales plausus, documenta magistrorum non recta, quibus singuli qui artibus dant operam a iuventute adeo vitiantur, ut ipsum sanae mentis iudicium amittentes, vel incorrupta interdum eius opera aestimare ultra non valeant. Quae postremo facultas, si superesse adhuc credendum est, in quadam animi vi reponitur, *contagium artis* ab auctore appellata, quia inducto quasi ex opere contagio, sensus ab artifice expressos facile et vehementer nos quoque experiamur et quasi nostros reputemus. Id vero cum contigit, effici potissimum auctor credit rerum subiectarum singularitate summaque effingendi vi, cui apprime respondeat ingenuus quidam artificis candor, qui ipse primus iisdem sensibus, quos excitare in aliis contendit, vehementer commoveatur. (« Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi »).

Atqui haec omnia una eaque christiana arte tunc efficientur, cum tandem aliquando praeceptis omnibus, quibus ad patricium et corruptum hodiernum genus adstringimur, spretis, humani verique sensus, omnibus comperti, christianis documentis semper consoni, artis operibus exprimentur.

Quo uno ferme remedio, tot malis occurrere licebit ex corrupta artium omnium condicione ingravescentibus: qua quidem primum ad bona quaevis assequenda inepti, in mollitiem, inhumanitatem, superbiam, in morum corruptionem acclines magis in dies reddimur; deinde vero, tot hominum artibus inservientium frustra labore consumpto, offensionem in populo, et in pueris passim excitari querimur. Pulcritudinem enim ab honestate seiunctam, tot fulgidis coloribus exornatam, honestati anteponendam ita suadent, ut crimina omnia et turpitudines ex commenticiis fabulis atque e scena quotidie videamus in hominum vitam migrare. Neque tamen emendationis spem auctor amisit; immo renovatae christianae artis triumphum proxime futurum confidit, cuius quidem potissimum censet nostris diebus officium hanc ex nuda ratiocinatione, traditis a pulcritudine modis, in omnium cordibus sententiam scalpere: « Humani generis beatitatem in omnium coniunctione esse repositam, ut, omni corruptionis labe tandem deleta, regnum Dei, supremus societatis humanae finis, aliquando ponatur ».

quae ad religionem tuendam, vel quae ad felicitatem populorum eius in potestate degentium pertinerent. Cuius vitae cursus quasi cursus quidam perennis gloriae, et continens triumphus fuit; nam egregius inter aequales habitus est sapientia, ingenio, consilio, munificus atque magnanimus inter principes regesque omnes, qui fuere tunc temporis, fortissimus denique inter martyres, qui, constantia mira, virtute animi summa, nec cessit prava iubentibus, nec morem arma minantibus gessit, nec vim inferentibus ipsis, in senectute ultima relicturus inter labores et aerumnas animam, non dignitatem.

Vir autem erat imperatoria forma, statura procerus, incessu gravis, elegans verbo, comis, humanus, quem nec honores maximi efferrent, neque frangerent extrema infortunia. Nobili natus Braschiorum genere ex urbe Caesena talis ingenio fuit, ut vix decem ac septem annos natus doctor in utroque iure sit renunciatus. Quae autem semel didicerat ita memoria tenebat, ut, quinquaginta post annis, magnum numerum optimorum versuum ex Horatio et Vergilio pronuntiaret ex tempore quasi nuper legisset, itemque ex insignioribus Tullii ac Demosthenis orationibus.

Unigenitus domi erat, atque integra paterna domus genusque inclinata in eo recumbebant. Posthabitis tamen et illecebris mundi, et consanguineorum suasionibus, totum se Deo credidit, sacraeque sacerdotum militiae nomen dedit, ac Ferrariam urbem ingressus est, ibique mansit apud avunculum Ioannem Carolum Bandi iurisperitum, qui tunc erat ex audientia penes cardinalem Ruffo, Ferrariae legatum.

Postremus hic mira contineri in aurea Ioannis Angeli, adolescentis adhuc, indole prospexit, sibique a secretis voluit adesse, saepissime vel in apice movendo usus Ioannis consilio, semper, si quid acturus esset, alloquio.

Romam anno 1740 primum ingressus est, Ruffum adeuntem Conclavis arcana sequutus, ex quo Benedictus XIV Pontifex fuit. Ruffo ad Veliternum et Ostiensem episcopatum evecto, Braschi auditor a negotiis episcopalibus adfuit, quae omnia tredecim per annos ita obivit, uti nemo usquam.

Gravissimis, Benedicto mittente, rebus Neapoli compositis, Romam reversus pone Benedictum functus est amanuensis officio, mox ad ecclesiasticos honores assumptus. Sacerdos factus in magistratu supremo esse coepit, quem *Signaturae iustitiae* vocant, apud Rezzonicum, qui postea et Pontifex, auditor in civilibus causis indicandis; mox pontificio aerario praefuit; denique XV mensis Februarii die, anno 1775, summus Pontifex renunciatus est.

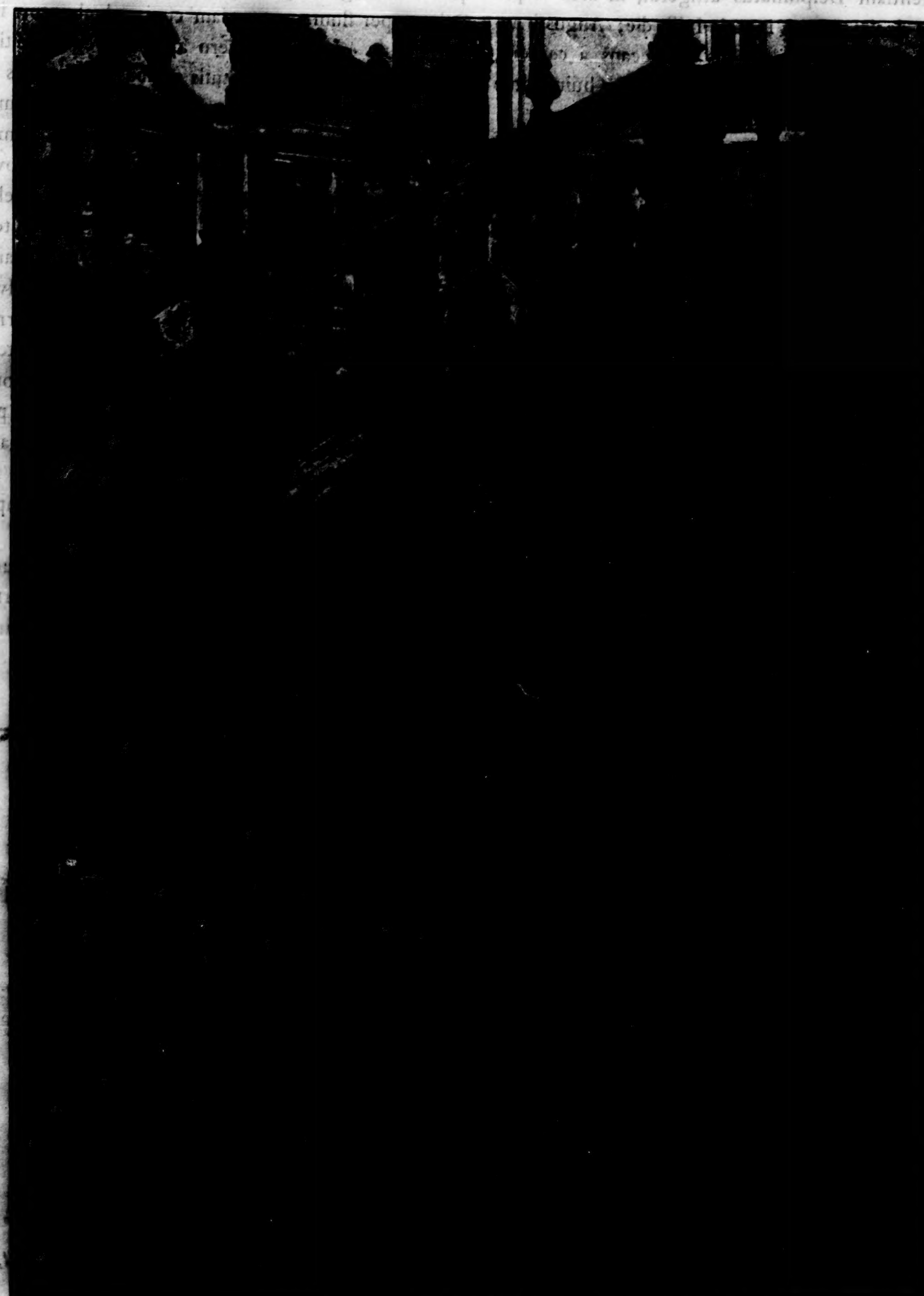
Tunc in aperto fuerunt quae obducta purpura vix coruscabant, regemque pollicebantur maximum magnificentia, quem nuper inclytum sapientia Sublacensis populus, eius ditioni creditus tamquam cardinali abbati commendatario, uno ore laudabat. Quos beneficentissimus episcopus moribus, religione, sanctitate auxerat, mox, rex factus, amplissimis complexus est beneficiis, et cathedrali, athenaeo, viis, aquis, opificiis, industriis omnimodis ditavit, urbemque laetissimam adspectu constituit, omnibus, qui pulcherrima quaerant, peregrinis non adeundam modo, sed expetendam.

Publicum aerarium instauravit, leges optimas dedit, latrones exterminavit, et, prae ceteris, cavit ne cuiquam quid minimum ultra ius fasque liceret.

Romam voluit monumentis insignem, amphitheatrum Flavium, addito opere, a ruina extrema prohibuit, sacrarium Vaticana basilica dignum a fundamentis excitavit, ubique in pontificia ditione egregia edidit opera, plura facturus, nisi lugubre immugiens Gallia, subvertens omnia, et italis inhians thesauris, omnia caede, bello, rapinis implevisset.

Horret ac refugit animus a commemoratione scelerum, quae suprema superioris saeculi compleverunt.

Haec auditu atrocissima Pium vehementer angebant, et intentum ditandis populis, agriculturae, lanificiis, commerciis provehendis ad sublevanda miserest. Tunc hi, qui Gallicam rempublicam administrabant, sibi vindicarunt, quod iam ante perspexerant, ut ultimo Pontifici catholico (ultimus ex his fore Pius videbatur) et exsilium, et carcerem, et interitum quam citissime compararent. Nec mora. Potiuntur Urbe, invadunt omnia barbarico modo, et dum coenantem Senem adoriuntur exsilium dicturi, latrocinio turpissimo ea tollunt quae Pontifex suo usui addicta tenebat, non illa thecula aurea excepta, qua nico-

Pii VI P. M. monumentum in basilica Vaticana. (ANT. CANOVA opus).

rima, ad infelices inopesque omni ratione sustentandos, magnas inter angustias additas distrahebant.

Interea Napoleon ille Gallorum dux magno ingruebat exercitu, fusisque exiguis Pontificis copiis, iniiciebat manus in Lauretanae basilicae thesauros, in publicas et privatas opes, atque Urbis aeternae musea, bibliothecas populabatur, congestum a Xysto V in Adriana mole aurum ter centies et ultra libellarum centena millia, Gallica republica iubente, rapiebat; mox iterum ampliores que rapinae mandatae, patrataeque sunt; neque enim quotquot pretiosa vasorum erant in templis urbanis ad explendam avaritiam sufficere videbantur.

Octuagenarius Pontifex Pius, sollicitudinibus, moeroribus obsitus, magis quam annis, atque confectus, valetudine laborare, atque in exitum vergere visus tiano interdum pulvere recreabatur; Hispani regis donarium hoc erat.

Detrusis in carcerem cardinalibus, et quotquot erant haerentes Pontifici, XIX mensis Februarii die, mane summo funebribus lucentibus taedis – nondum enim illucescebat – rapitur Pius hora post dimidium noctis quarta, cui frustra oblata libertas et magnum auri pondus fuit, si regnum scripto dimitteret, Gallisque traderet. At ille: « Habetis corpus meum in potestate vestra; animam meam non habetis. Vos ea quae carnificum sunt, me ea quae Pontificis manent ».

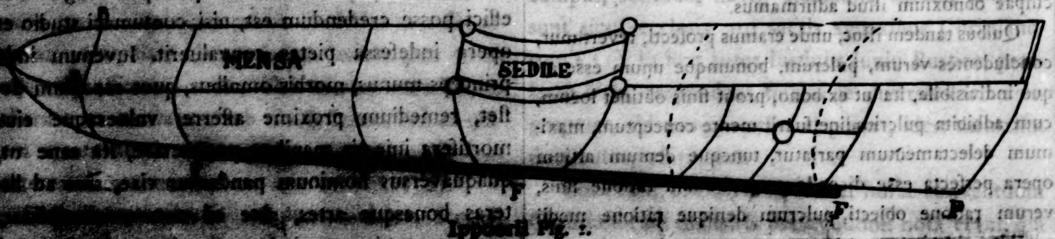
Ita nec mora, comitantibus efferatis militibus, per viarum incommoda subsultanti curru trahebatur Pius, in quem senectus, morbus ingravescens, frigus, vigiliae, interdum fames et sitis plus aequo saeviebant.

[illegible]; si enim, his perfectis et aliquantulum licet per-[illegible], querulum adhuc aequalem exaudiemus, qui [illegible] aevo et aetati nostrae eximias omnes metas [illegible], aut mentis imbecillitati aut animi socordiae [illegible] querelam adhibere nullimode dubitabimus.

I. ANTONELLI.

NOVAE AËRIAE NAVIGATIONIS TENTATA RATIO

[illegible] aëria desperandum videbatur, [illegible] volatus avium penitus aëre [illegible], Mongolfierius, qui respexerat [illegible]

Ippoerii Fig. 1.

[illegible] superpositam [illegible] superiori exitu [illegible] ut sacculum confi-[illegible] vel linteum, funibus [illegible] appenderetur, in [illegible] tentaturus. [illegible] subverti simi-[illegible] non sit, sed [illegible] quod insistere-[illegible] et vo-[illegible] differentia, ut [illegible] cras-[illegible] autem [illegible] contra [illegible] nec [illegible] ad [illegible] la-[illegible] nubo-[illegible] caelo deci-[illegible] deputaverunt; [illegible] nimium im-[illegible], vel linguas, [illegible] sanguine [illegible] peierant [illegible] animam [illegible]

[illegible] motum conservata est in in-[illegible] ponderis, hinc *elicae* additae ad [illegible], hinc ex *alluminio* exstructi ae-[illegible] hinc *elicopterum* tentatum, adinventum, conflatum; hinc nova *aeroplani* methodus excogitata. Sed haec omnia, quae aliquid proficere prope solum videbantur, neque tuta, neque diuturna; atque instrumentorum et machinae tenuitate periculosa nimium, et veluti mortifera experimentis respuebantur.

Hinc iterum ad sacculum subversi piri instar, sive sericum sive ex alluminio conflatum, reditus, cui funibus vimineus calathus appenderetur; eoque nostri precario utuntur, et interim tum aetheria tentantes itinera, tum inimica speculantes castra in re militari, neque utile defuit, praesertim in obsidione Parisiorum, giganteo illo bello, quod inter Germanos et Gallos anno 1870 flagravit. Hisce enim aerostatis plures ex obsessa urbe effugerunt, atque epistolarum commercium nec bis neque semel hisce absolutum est.

Viginti perpetuis annis novae adinventiones hic, illic nuntiatae; nulla tamen quae, numeris omnibus absoluta, spei publicae respondere, et exspectationem gentium explere videretur.

Recens hic Romae quidam, non imperitus rei, aedepol!, novum quoddam meditatur et adstruit, cui fortasse, si quae familiariter edidit arriserint, problema solvendum penitus in manu est. Et sibi servato tantum inventionis iure, nobis, familiariter quippe nobiscum utitur, quae adstruat ac meditetur tentata partim, partim autem descripta, fastu nullo, nulla reticentia monstravit, immo eo progressus est, ut figuram, seu schema traderet in commentariis nostris referendum.

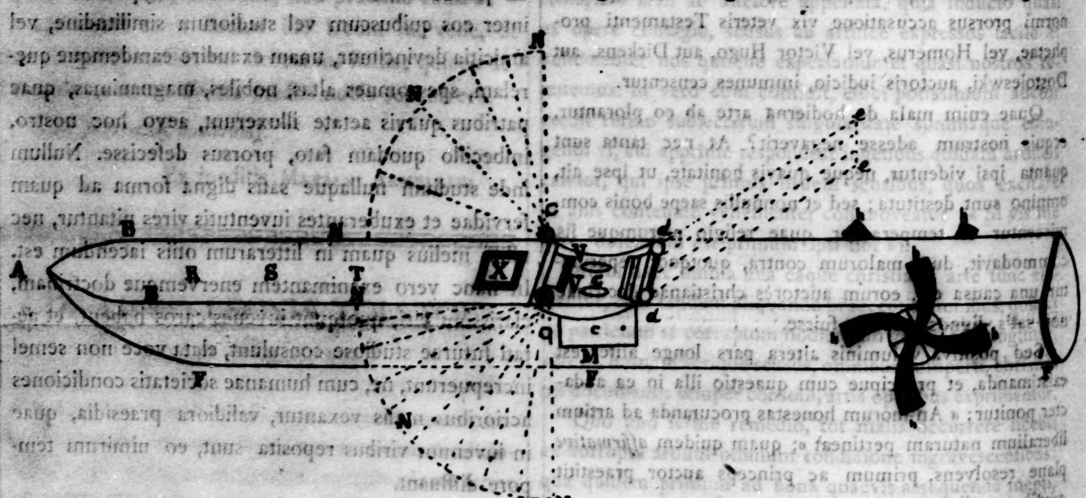
Itaque figura 1ª exhibet quod chalybe optimo conflatum quasi ossea crates sit, cui superaddetur involucrum vel ex eo, quod vocant *caoutchouc*, vel ex alluminio, vel ex utrisque, uti tutius.

Altera figura praebet *ippoerium* (hoc enim invento nomen addici placuit) quale constabit cum erit in procinctu.

Qui legunt, sinant me praeterire quae auctor, nimis mihi credens, expressit, nempe de proportionibus ponderis cum intercluso aethere; res hispida et aspera numeris, literis, horribilis visu et barbara dictu.

Exponam quod, puto, iam patet.

Superficies, quae continetur literis A BB VV R S T X plana est, quasi parva mensa, oblonga, cuspidata. X est theca magnetis fixa levi tabulae clavis, ne cadat; mensam ceterum occupant nonnullae quasi fenestellae, in quibus ea sunt quae opportuna

Ippoerii Fig. 2.

ducuntur ad scribendum, ita disposita ut inter eas scribatur neque tamen aliquid cadat; nam sponte ad sua redit operculum ubi scribentis manus secesserit.

O N N et O N N sunt duo veluti plicatilia flabella, quae clausa semper, aperiuntur, eriguntur, substernuntur prout placuerit vecto, iuxta venti opportunitatem, ita ut, veluti in mari eodem velo, eodem vento sit fas procedere et recedere.

C est sedile hominis, qui crura inserit in foraminibus, quasi ad modum sacculorum confectis, ne rigeat insidens.

M sunt hinc et inde manticae, in quibus victus, potus, et opportunissima perferantur, praesertim quae necessaria sunt ad alendam machinulam electricam, quae clavis affixa superficiei A B B R S T, aliquid aetherii fluidi (*gas*) si disperdatur, in involucrum iterum fundit.

d d e e velum exhibent, quod adhaerere insidentis humero potest, si plus aurae posterioris sit captandum.

V V est manubrium quo volvuntur vel duae simul vel una tantum ad libitum ex rotis palmatis h h h h, hinc et inde dispositis, ne, vento deficiente penitus, motus quoque penitus cesset in ippoerio.

Addidit auctor impossibilem esse omnino casum; nam ippoerium pondus habet in F F F maius pondere totius machinae; hinc nullum subversionis periculum, quovis vento afflante.

Ipsa ippoerii forma talis est, ut vel in lacum, vel in flumen, vel in mare descendens, non modo natare necessario debeat, sed rotis palmatis h h h h facile possit appetere litus.

Huic inventioni obest angustum esse, quod offertur; non enim, praeter unum, insidere potest. Intelligo tamen nihil prohibere, quominus duo simul ippoeria iungantur, ceu equi ad currus, et per aëris gradiantur.

Simplex quidem inventio et obvia, et fortasse hoc difficilior, ut usuvenit.

Qui scribimus exspectamus votisque precamur diem ut illuceat, quo liceat aspicere amicum in atrio ippoerium conscendentem, et sive occidentalibus, sive orientalibus ventis rusticatum abeuntem.

H. DE VECCHI PIERALICE.

PII VI PONTIFICIS MAXIMI
COMMEMORATIO

QUARTUS ante calendas Septembres dies, obitu Pii Sexti Pontificis Maximi quotannis memorabilis iis, qui humanitatem prorsus animo non deposuerint, graviori insignior nota hoc anno rediit, quum saecularem orbem ab exitu eius primo absolutum designet.

Ego autem quaesivi mihi huiusmodi recordationem nostris in commentariis credendam prae scriptoribus reliquis, qui nobiscum sunt me praestantiores auctoritate ac doctrina, ut modus esset atque locus ad gratum exhibendum animum Pontifici Summo, qui athenaeum Sublaci constituit, unde, siqua mihi exercitatio latine scribendi, uberiores in me puerum devenere fontes amplissimae disciplinae.

Quem quidem virum insolens et impatiens mendacii semper laudabilem describet historia sive in doctrinis versaretur omnibus, sive in rebus publicis administrandis, honoribusque gerendis, sive in iis,

gutture accedebant, desuper impedientes orbem, acclamantes, circumeuntes, propiores capiti circumvolantes; donec certiores facti lugubre quid canentes abibant, et saepe tamen redibant visuri, et scrutaturi, quoadusque defatigati supremum discederent. Quorsum haec? Anachoretam ultimum, socium, quocum assueverant, tot iam saeculis functum vita, respicere credebant. Quaenam ergo aetas?

Cete denique, immensas illas moles, queis par domus Oceanus uterque, intra millesimum et ultèrius annum vivere credimus.

ALPHA.

REMEDIA AD PESTEM PRAECAVENDAM

IMPENDENTIBUS quotidie magis ex Lusitania luis pestiferae minis, haud inopportunum heic enucleare visum est quae doctissimi medici Bandius et Stagnotta, ad infectas morbo provincias recens profecti, in commentario *De practica medicina* vulgarunt.

Animadvertendum primum hodiernas terra marique gentes, quas perfectior in dies humanitatis et medicae artis progressus, maxima aedilicia munditia tuetur, multiplicatis contra commerciorum undique viis, iisque frequentissimis et celerrimis, facilius cuivis contagio propagando patere.

Sed lethali huic periculo advehendo aequoris viae potissimae sternuntur, per quas profecto celeberrima contagia, quae per Europam grassata sunt, inducta fuisse notum est.

Hoc namque tramite Athenarum pestis a. 430 a C. et Massiliensis a. 1720 exortae sunt, et, ut reliquas praetereamus, Messanensis illa teterrima est excitata clades, qua trium mensium spatio tres et quadraginta Siculorum millia necata fuerunt.

Marina itaque commercia, quoties morbi minae appropinquare exaudiuntur, maximis sunt impedienda cautelis, atque maritimis magistratibus summopere advigilanda, non tam diligenti viatorum inspectione et lustratione, quam advectarum praecipue mercium, quotquot pestifera germina asservare vel diffundere maxime possunt.

Et sane, quis vestrum credat summum tantae calamitatis germen a mure, spreta ridiculaque bestiola, portari? Attamen stultum omnino sit repugnare experientiae, qua immo praemonitoria plerumque soricium clade impendens contagium quodammodo praenunciari docemur. Quare illae prae omnibus suspiciosae merces indicantur, quibus murium ingluvies acrius incitatur: recentes atque sale conditae pelles, gramina quaeque et cerealia dona, cuiusvis denique belluae fimus. Gramina enim quae in navibus coacervantur, nisi optime exsiccata fuerint, vel si candentem navis cortinam propius attingant, vel in scapha nimis referta aëris aditu prohibeantur, udore quodam tepido facile madescunt, quo ad alenda mortifera germina nihil aptius.

Quid erit itaque cum mures infectis huiusmodi granis vescentes, navem in portu quietam, ut plerumque accidit, natatu dereliquerint terramque appulerint? Et profecto morbi semina, vel si diuturnum iter fuerit, haud facile arescere eadem experientia edocuit, qua multiplicata saepe ac innovata, innotuit tandem laudatis viris ea in murium cadaveribus post binos etiam menses viva adhuc permanere. His autem compertis, facile patet quantum ex navibus contagii discrimen impendat, quas ferme ad imum praecipue fundum ubique et quaquaversus lustrare ad abdita usque et incondita penetralia difficile et prorsus impossibile est. Quamquam, etsi alias id peragere liceat, quis pulices innumeras, quae murium hominumque communes sunt atque veluti minima contagii vehicula fiunt, omnes exstinxerit?

Ad gramina et fruges itaque redeundum, ut, antequam ex navibus detrahantur, quo melius liceat arefacta expurgentur, veluti, igne opportune admoto, in Bombayensi portu assolet. Venenosa enim bacteria in tepido frugum udore ad decem usque vel tredecim dies vivere Hankin et Proust medici clarissimi experti sunt, et cum longius iter perduraverit, in voracium bestiolarum cadaveribus adolescere. Ceterum aquarum cursus, sive maritimi sive fluviales, parvam vel nullam propagandae luis vim obtinent eamque brevissimo temporis spatio, quod pariter de cibis omnibus, et praecipue de carnibus, vel adipe sale conditis, vel de acidis quibusvis lymphis, dicendum est.

His itaque adnotatis, pestis germina madidas inter fruges vel in animalium corporibus plerumque navigiis asservari et advehi concludendum est. Quare potissima praecavenda remedia haec sunt, ut merces omnes in navium scaphis diligenter coacerventur, ut, nisi omnino exsiccatae, non detrahantur, ut murium denique, quotquot navigia incolunt, maxima clades procuretur.

R. SPINA.

VITA FUNCTI VIRI CLARIORES

Isidorus Verga S. R. E. cardinalis, episcopus Albanensis atque summus poenitentiarius, iuris scientia ac vitae integritate maxime claruit. Diutino morbo confectus, Romae decessit die x elapsi mensis Augusti, annos natus LXVII.

Robertus von Benda-Rudolo longaevam vitam in rebus publicis gerendis actam absumpsit apud Berolinum in suburbano.

Robertus Wilhelmus Bunsen, Coettingue ortus pridie kal. Aprilis a. MDCCCXI, atque vita Heidelberg functus die XVI m. Augusti, inter sapientissimos clarissimosque viros, qui nostra aetate chymices doctrinae se addiderint, procul dubio est recensendus. Plura pervestigando adinvenit, et nova elementa *cesium* et *rubidium*, et *electricam* illam *pilam*, quae ab eo nomen retinuit, et rationem qua magnesium ad illucescendum subigeretur. Admirabilis vero methodus illa analytica, qua spectrum astrorum dignoscitur, una cum Kirchkof viro, quem in studiis habuit collegam, reperta, amplissimam ei peperit gloriam, eiusque nomen immortalitati commendavit.

Eugenius Lommel, qui Monachio in urbe interiit, et ipse in naturae investigationem incubuit, opticesque praesertim evasit peritissimus.

Georgius Auyeris, graecus, qui adolescens adhuc, ut Turcarum persecutionem effugeret, in Russiam primum, deinde se in Aegyptum recepit cognomenque sumpsit **Averof**, maximam pecuniam, quam diuturno agri colendi studio et labore, negotiisque optime gestis sibi comparavit, in hominum utilitatem ac dilectae a se patriae bonum omnem transtulit, ita ut grati animi monumentum aere perennius sibi mortuo exegerit.

Denique Alexandriae Aegyptiorum, die huius mensis Sept. IV, centesimum quintum agens annum naturae concessit **Sophronius**, Aegypti, Libiae atque Aethiopiae patriarcha graeco-orthodoxus; et die v, Bellogradi, **Ioannes Ristich**, vir multarum litterarum longeque in re publica versatus.

C.

FRUSTULA

De mense Septembri.

QUI primum apud Graecos, septimum ordinem et nomen apud Romanos hic mensis obtinuit; quamquam non defuerunt qui eumdem quasi *septimum imbrem* ex caeli perturbationibus appellatum autumarint. Forsan et rei ex eo addita fides, quod Vulcano, ignis numini, mensis fuerit dicatus, ut caelum a fulminibus prohiberet; constat enim VIII id. in Campo Martio cava conditum terra Plutonis templum recludi, ut haedus nigraque ovis Inferis immolarentur. Quo quidem more gravissimae continebantur cerimoniae piaculares: sacerdotibus tantum aditus concessus, arae pares omnes instructae ac nigris coronis et cupressu ornatae. Ceterum haud ignotum est, cum inferis diis sacrificaretur, hostias prona cervice terramque intuentes mactari, ferrum supponi, ac sanguinem in scrobe vel fossa infundi; praeterea libationem invergendo fieri, ut manu ad sinistram partem versa patera converteretur; denique preces manibus dimissis ferri et pedibus terram percutiendo, quod scilicet sub terra ii habitarent.

Mensis Septembris apud Romanos solemnia.

At, faustiora petentes, atras imagines relinquamus. Idus enim Sept. initium *Magnis Ludis* faciebant, quos M. Attilius consul, post cladem ad Trasimenum, in honorem voverat Magnorum Deorum, id est Larium urbis Romae, Iovis, Iunonis et Minervae, pro salute populi. Quod si tecum ipse reputaveris immodico apparatu, quem tum scirent et possent, maiores nostros agere hos ludos ita consuevisse, ut etiam sub pulvinari eorum, qui ad eos concelebrandos una simul convenirent, pulcra dona reponerent, procul dubio pretiosissimam populi salutem haberi iis temporibus argues.

Iisdem fere diebus Capitolini templi dedicationis memoria quoque recolebatur, ac deinde – neque mirandum sane – ad *Vinalia* rursus accedebant.

Quae quidem ut vos etiam, lectores mei, at modice, aggrediamini libenter suadeo, dum unde ortum duxi de veterum solemnibus, eo et finem statuo. Quod si, annuo hoc cursu exacto, atque munere, quod susceperam, functus, paululum in posterum ab huiusmodi colligendis frustulis operam remisero, ne quis vestrum, quaeso, me inficientem increpet: « Verba vinum ministrabat! »

De sibilo vaporitrahis apposito.

Iter vobis in curribus vapore actis facientibus venit ne unquam in mentem quandonam et qua ratione sibilus fuerit vaporitrahis appositus? Res in manibus est; audite.

Cum anno MDCCCXXXIII ferreis axibus strata via Swennington ab urbe ad urbem Leicester primum deducta fuisset, accidit forte, ut currum, quem equus vehebat, viam pertranseuntem vaporitraha superveniens violenter everterit equumque et aurigam interfecerit, quod misero homini debilis buccinae sonitus – ea enim vaporitraharum moderatores tunc utebantur – exiguitate sua nihil admonendo profuisset. Hinc cum ferreorum itinerum curatores omnium animum primo hoc infortunio nimis perturbatum cognovissent, Georgio Stephenson illi, qui vaporis vim ad itinera adhibuerat, litteras dederunt, ut signum aliquod utilius ad huiusmodi aerumnis praecavendum suppeditaret. Stephenson vero multa incassum experiebatur: cum ipse novarum viarum administer consilium inivit cornu vaporitrahae addendi, quod, igneo vapore flante, sonitum praeberet. Stephenson autem magistro re omnino probata experiendoque perfecta, sibilus acutissimus, ut hodie insonat, factus est, et anno MDCCCXXXVI vaporitrahis omnibus appositus.

Iocosa.

Electridis, quem vocant, progressus quo pervenerit, Titius quidam ut mihi ostenderet contendebat.

— Aspice – sic ille – telegramma, quod nunc ex longinquis Americis accepi. Milliaria tot terra marique ita brevi peragravit, ut plici gummas adhuc madentes praebeat!

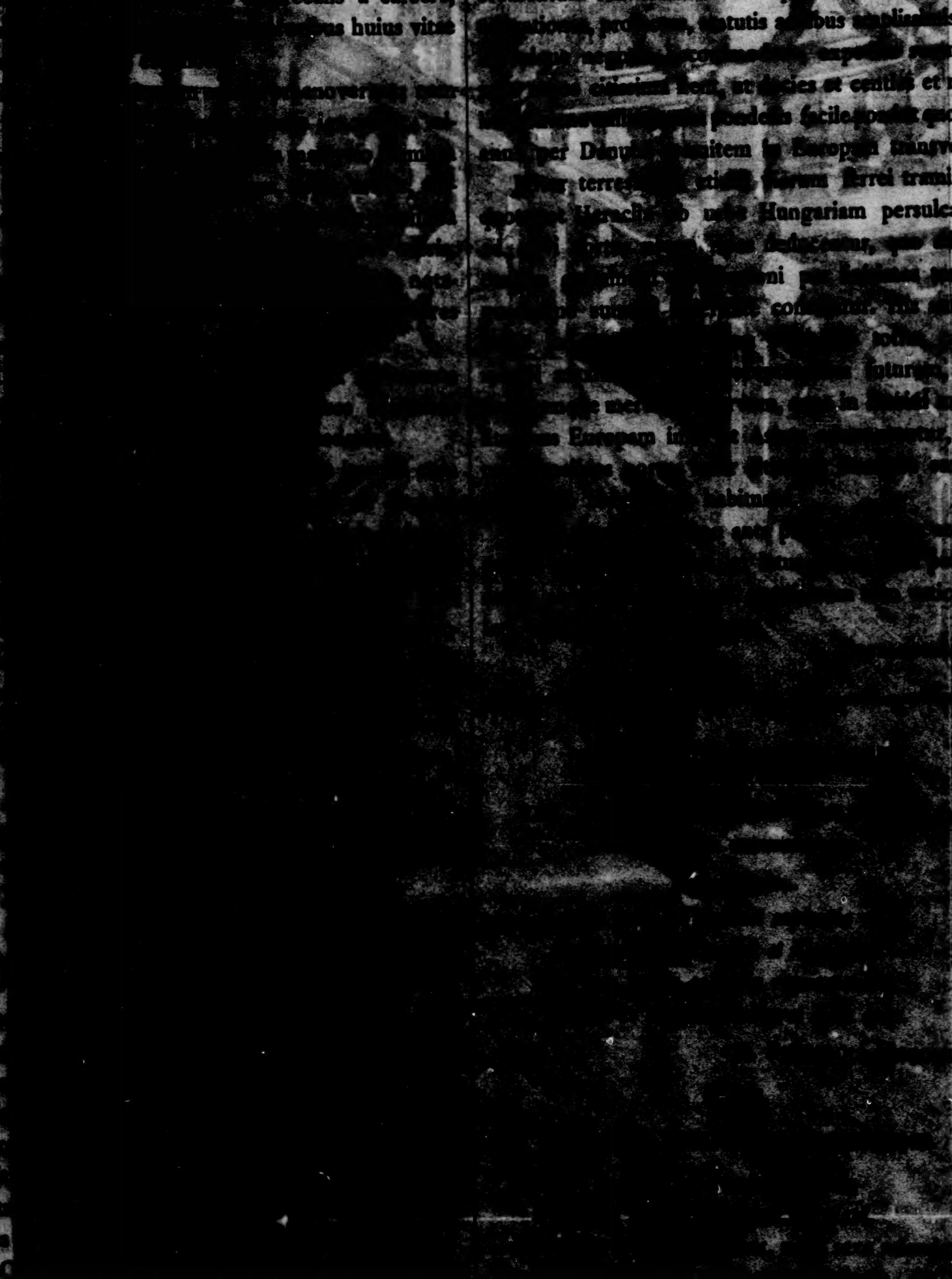
FORFEX.

Quo se fortuna vertit, eo se favor hominum inclinat.

(IUSTIN. lib. 5).

Sic [illegible] Alpium nives, septus armis, haud aliter ac si [illegible] bellua, rapiebatur lacrimantibus [illegible] populis, et genuflexis ubique, saepe etiam [illegible], frustra frendente manu carnificum, quibus [illegible] satiare dabatur et explere iram duplicatis contra [illegible] senem saevitiis, qui iam in eo erat, ut pedibus uti non posset, ac tanquam [illegible] pondus e curru in diversoria deferebatur; diversoria tamen optimates urbium saepe offerebant.

Valentiam Delphinatus attigerat, in arce deponebatur [illegible] die; Augusti autem [illegible] ecans a carcere, a car[illegible] huius vitae aeter[illegible]

[illegible] propositam rogationem municipes iam et legum latores et reipublicae administri elapso anno cognoverant; sed forte incepti magnitudine deterriti, cunctandum aliquantulum, remque maturius expendendam censuerant.

Attamen, cum neque auri inopia, quod potissimum est, Hungari laborent, neque animorum virtus nobilissimae genti defuerit unquam, summa propositi utilitate sedulo perspecta, nihil impedit, quominus, progressu temporis, audacissimum consilium reciperetur, atque ad operam iam esse admovendas manus, publica auctoritas tandem decerneret.

Itaque, ut quondam vetustissimi Aegyptiorum reges Nili fluminis piscinas illas latissimas ac veluti lacus effoderunt, atque lybico lapide parietibus firmarunt, quarum ruinas nostri adhuc demirantur, ita, haud minori ausu, Hungari patrium regale flumen portu donare cogitant.

Locus ad stationem navium aptissimus ipsa urbs regni caput merito apparuit, quam idcirco vix ac Danubii fluctus attigerint, excavatam in utraque ripa circuli modo foveam latissimam maximeque profundam pervadent, et veluti in amplissimum lacum sese diffundent. Lacum ingentes marmoreae pilae ex utraque parte munient atque agger praecinget, eiusque altitudo ea erit, quae maximis navibus commodam stationem praeseferat.

Hac itaque constituta, nulli praenoscere licet quantum frugibus praecipue commutandis, quae ex [illegible] per flumen [illegible] iam copia advehuntur, incrementum [illegible] vero [illegible] conservatio, [illegible] et [illegible] mo[illegible] et mil[illegible] quovis [illegible] per Danubi[illegible] item [illegible] transvehi. [illegible]

Latrones urgent, magnis ululatibus instant
Dilaniaturae corpora nostra ferae.
Languescunt vires; qualit aeger anhelitus artus:
Vexat membra fames, vexat acerba sitis.
Nullum ergo nobis per tot discrimina rerum
Solamen veniet praesidiumque viae?
Ore renidenti, nullo deterrita casu,
Tu nobis, o Spes, tu comes alma venis.

A. Basili.

QUATENUS ANIMALIUM VITA

Naturalium rerum scrutator acutus haec de diuturnitate vitae in quibusdam animantibus edidit partim sapientum ex libris, partim propria inquisitione detecta.

Praeteritis muscis ac papilionibus, quorum vix mense, aut mensibus vita prorsus absolvitur, lepores et sciuri intra octavum annum debentur morti, si odoram canum vim, si vulpium, si luporum, si aquilarum et milviorum et serpentum insidias, impetum, rostra, dentes effugerint; cuniculi intra decimum annum.

Gallina villatica, pharaonica, pullus indicus aegre duodecimum vitae annum explent; nam ante hanc aetatem occumbunt confecta senio.

Vulpeculis raro datur annus decimusquartus, fortasse nunquam. Capra et ovis decimumquintum annum vix attingunt; superasse non constat. Credo equidem: nam senectute steriles pastor lanio vendit ad mortem, ne in stabulo moriantur. Idem hic de fele domestico ponit; sed mihi apud nobilem matronam Theodulam Löze dynastam pagi Beau-Cour, ducis Napoleonici Montholon viduam et nobili viro Salvatori comiti Cenci-Bolognetti novo sociatam coniugio, feles ante oculos fuit dominae deliciosissimus, qui ultra quintum ac vicesimum annum recte processerat. Anno aetatis vicesimo porcus et lupus intereunt, neque datur excedere, quos tamen ursus interdum excedit anno. Carduelis et passer, cumque his canis quintum et vigesimum annum haud facile videat, qui vitae terminus rhinoceroti constitutus indicatur. Delphinus et xiphias, itemque anser, vitam anno trigesimo, vix ultra, concludunt. Bovi, equo et asino intra trigesimum et quintum annum mori necesse est.

Mulam quadragenariam et ultra me vidisse memini, laboribus idoneam adhuc, quam rusticus dominus edentulam senectute teneris herbis, et potionibus ex farina hordeacea et frumenti furfure confectis nutriebat ac reficiebat; morte autem confecta est, dum viridi in pleno prato fossam saltu superare contendit; impar enim latitudini intus decidit, et fracto femore iacuit.

Leoni, bellusrum regi, septuaginta vitae sunt anni.

Post hunc, aëris regina aviumque, aquila praedicatur longaeva; nam in imperatoria urbe Vienna super obiit, quae tertiam supra saeculum hiemem aspexerat. Pellicanus et psittacus saecularem aetatem obiter superant, quamvis decennio vivacior psittacus habeatur.

Cyprinus piscis proculdubio trigesimum quintum ac tercentesimum annum praetergraditur; nam in piscinis regiis, quae sunt ad Lutetias Parisiorum in oppido quod dicitur Fons Bellaqueus, anno 1895 cyprini plerique inventi sunt, a Francisco I Galliarum rege ibi demersi, annulo ad extremas caudae pinnas iam inde (anno 1517) notati.

Elephas inter terrestria animalia super cetera longaevus habendus est, et quartum vitae saeculum praetergrediens; nam ex historia novimus Alexandrum, Philippi regis Macedoniae filium, consecrasse monumento huiusmodi belluam, quae Poro regi inserviens pro domino suo strenue pugnaverat, Aiacem hanc voluisse appellatam, libertate donasse, addito stigmate, ne quis audaces manus telo, aut rapaces vinciendo imponeret. Quinquaginta ac tercentis post haec annis elephas Aiax repertus, et cognitus est.

De corvis ac de serpentibus non certa aetas. Sunt qui serpentes credant tria impune praeterire saecula, sunt qui septem, sunt qui vel ultra, quum reperti sint serpentes inclusi tophis, ubi necesse est eos vixisse a conflagratione alicuius Vesuvii, itemque reperti sint in carceribus Domitianae villae, quum ante annum 1860 iuxta montem Pincium altius effoderetur ad aedificandos muros et substruendos, quibus suprema Pincii area et aequaretur, et contineretur. Horribilis visu anguis, mole immanis, barritu, potius quam sibilo, emisso fossores deterruit, fugavit, accipiens vulnus, quo mortuus est; nam ferrea sudes, qua duobus hominibus adnitentibus subiectus fornix terebrabatur, deficiente muro, in vacuum repente lapsa est, et in ora inclusi monstri subtus hiantis impetu catapultae percussit, soloque per guttur et pectus ventremque adacta fulminans affixit. Nullus erat aditus, nullus exitus cavernae; quonam illic a saeculo draco?

De corvorum aetate memoriae redditum volo inventos fuisse apud solitudines et eremos, in quibus anachoretae Caesarei temporis versabantur, corvos, qui bracatos, aut quovis colore peregrinos indutos vitabant respicientes a longe; si quis autem accessisset pulla toga, promissa barba, eremitam veste praeferens, neque fugiebant, neque vitabant, sed crocitantes, porrecti alis et ovantes

PER ORBEM

Postremum itineris commentarium **ex contagii fastis exordium** duxit, neque licet equidem hodiernum iucundioribus auspiciis inire. Nostis enim Callensem civitatem teterrimo morbo iam fuisse pervasam, imo nec Ulyssiponensem urbem ab eiusmodi suspicione omnino immunem manere. Ecquid vero? Abnorme profecto est nostro morienti aevo, quod tanta studiorum illustratione et progressu claruit, **tumultus** illos et **seditiones** esse innovatas, quae iam saeculo XVII, grassante eodem morbo, populos perturbarunt. Plebs enim Callensis, quis credat?, domum Jorge medici, viri clarissimi ac de omnium valetudine optime meriti, obsidione veluti cinxit, illumque egredientem ululatibus, sibilis, imprecationibus et minis insectata est; imo non defuit medicus alter, qui, in via, claro collegae necem paraverit. Quae vero tot irarum causa? Una eaque praenobilis, medicum contagii invasionem, inspectis vix primis eius victimis, magistratibus revelasse, ut publicae valetudini consulerent, infirmos solitudine coarctarent, civitatem custodiis terra marique munirent, morbumque in ceteras regni provincias migrare non sinerent. Inde acceptum commerciorum detrimentum querentes cives, servatam unius prudenti consilio totius populi valetudinem flocci faciunt, atque vigilis custodis personae, odio, iniuriis et armata manu, beneficii pretium solvunt.

Neque heic satis. Planum equidem erat Iberorum gubernatores, suae reipublicae praeservandae, quae Lusitaniae fines undique attingit, extraordinarias cautelas indicere debere. Statutae itaque militum crebrae custodiae, quae fines omnes in longitudinem inspicerent, corruptasque merces vel viros suspicioni obnoxios transitu prohiberent. At repente, elapsa die 27ª mensis Augusti, miles quidam ex iis qui prope Caudelas, ibericum oppidum, stationem occupabant, explosa ex lusitana terra ignea ballista interficitur. Puto equidem id nonnisi a vectigalium quodam fraudatore admissum; attamen non defuerunt rei gravitati Iberici administri et a Lusitanis non tam detrimenti ex crimine accepti pretium, quam violatae custodiae caussam acriter exquisierunt.

♆

Quamquam et, **absque mortiferis telis, una caniculae fervida virtute** hominum posse praecidi vitam credendum est. Quid enim aliud londinenses nuncii sonant? Die mensis Augusti 25ª thermometri fistulae, quibus ad dimetiendum fervoris aestum, mercurii liquidi plenis, utimur, ad quinque et triginta lineolas sub umbra liquoris columnam extulerant; sub sole vero ad quinque et quinquaginta. Tam atroci itaque incumbente aestu, equi passim per vias corruere, mulieres sensibus destitutae procumbere, integrum quoddam puellarum agmen ictu solis pene prostratum, medici, qui ad huiusmodi aegrotantes confortandos progrediebantur, vias transeundi impotes. Brevi, ad ducentos usque viros solaribus radiis perculsos atque e sensibus deiectos adnumerarunt, ex quibus decuriam morte correptam acriter lugendum est. Ita igitur a nordica insula hiemis rigiditas caniculares atrocitates minime repellit.

♆

Sed iam nova veniunt **ipsius naturae inclementia patrata**. Tempestates horridae Americam pervastarunt, praecipue vero Carolinam foederatam rempublicam, Andros Antillarum insulam, Sancti Iacobi Cubae insulae provinciam. Piscatoriae naviculae inter eas magno numero demersae moerentur, domusque dirutae; imo prope Sancti Iacobi civitatem vaporitraha, tumescens aquis flumen in ponte pertransiens, fractis repente fluctuum rabie pilis, in gurgitem demersa est, et quinquaginta viatores misere amisit. Callensis denique civitas, quam toties hactenus infauste recoluimus, ne pestiferas calamitates satis sibi reputaret, terraemotu, licet leviori, die mensis Augusti 25ª quassata est.

♆

Cetera quae adnotanda luctuosa exhibet via, **hominum culpa** paravit. In Ibernia orientali, carbonis fodina, aëre incenso explodens, effossores necavit plurimos: at in Iaponia apud Yokohama cupri alia fodina aquis repente ex fracto pariete prosilientibus inundata est, et sexcentos miseros operarios demersos vidit.

♆

Navalia infortunia in Anglia ad Woolwich primum de navali armamentario traduntur, quod ignis dolo vel culpa excitatus consumpsit; in Italia autem ex Cataniensi portu de iaculatoria navi, in qua explosa pressi aëris fistula classiarios binos vulneravit; eadem denique in brasiliana militari scapha, quae inter artificiosos ignes ex pulvere incensos in Argentini praesidis honorem, fulminea pila explodente, tribus classiariis privata est.

♆

Naufragium postremus odysseae casus est, quod *Tito* (hoc nempe erat nomen) germanico navigio contigit, cum ex Anglia in Scotiam iter faceret. Tempestate namque horribili repente inflata, non tam misere navis periit, sed ex nautis et viatoribus omnibus nec unus quidem incolumis litus tenuit.

Sed huiusmodi maxime recens historia ex Neo-Eboraco accepimus. *Drot*, norvegiana navis, die exacti mensis undecima, in medio Atlantico Oceano naufragio submersa est. Nautae decem in scapha sospites tunc ad undarum libitum fluctuare coeperunt: at diuturnis famis et sitis cruciatibus ad belluinum furorem perducti, alterum ex contubernalibus interfecerunt, ut eius sanguinem haurirent. Quod miserum quidem crimen minime valuit ad reliquos servandos; nam duo tanta egestate confecti in mare tandem corruerunt; alius vero, amens factus est.

Miserandi ferme potiusquam culpandi nautae; cum enim tanta est calamitatum vis, ut ad horrida huiusmodi facinora homines deducat, ecquis amissum omnino rationis sensum humanae feritati tribuere firmo iudicio audeat?

VIATOR.

VARIA

Photographicae res.

Photographia, quae caeli spatia scatentia sideribus, confertaque (ad verbum) stellis refert, nomen designativum sui muneris doctorum omnium consensu virorum tulit, ac caelestis appellatur, talisque esto semper; non enim haec turpissimis imaginibus animos in prava incitabit, sed multis fortasse suadebit artificem rerum omnium Deum atque ordinatorem.

Anglicus vir astronomus, Rupertus Ball, saepe de doctrina sua populares communi gentis eloquio affatur, brevibus multa intellectu, vulgaribus ardua cogitatu componens. Hic nuper photographiae caelestis exiguum specimen et spatium ostendens, stellas, millies chrystallo auctas lenticulari, indicabat, atque: « ad has », inquiebat, « si quis vestrum verba dimittere vellet, usus telegrapho electrico, qui singulis momentis secundis centum et octoginta sex millia milliariorum anglorum tranat, duo de octoginta annorum tempora compleret ». Haec ultima telescopio sidera apparebant. Agite nunc, et coniicite quid caelestis photographia revelaverit. Sidera ista minuscula a photographia caelesti nuperrime donata sunt; at (vos praemoneo cupidos illuc telegrammata dimittendi) verba vestra vix post mille octingentos nonaginta et octo annos sidus attingent.

Et aliquid iam insuper est quod etiam longinquiora sidera coniicit!...

Vere « Caeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum eius annuntiat firmamentum! »

Photographiam caelestem infera (ne legatis infernam!) photographia sequuta mox est.

Inferam dixi, at nomini res obsistit; non enim de subterraneis, sed de submarinis est sermo.

Photophilus quidam, Gallus genere, iam inde ab anno 1889 in Mediterraneo mari experimenta constituit, atque retulit, chrystallo iudice, apud Cyrnum insulam, duodeviginti a litore chilometris, lucis limitem certissimum tranquillo pelago probari usque ad profunditatem duorum millium metrorum.

Post haec suis photographicis adinventis undas ripasque Rubri maris quaesivit, deinde, quae Galliam Oceano alluunt, atque ut profundius inspiceret, vestigaret, ac scrutaretur, iis usus est rebus ac vestibus, quibus urinatores utuntur.

Vix credibilis est pulcritudo camporum, vallium et collium, quae sub mari sunt. Sexcentae piscium, conchyliorum, animantium species nunquam antehac notae illic habitant. Quae vita! quae forma! quae vegetatio! Quot mirabilia! Et qui mores degentium ibi, et errantium, et viventium! quae pugnae! qui amores! quae clades!

Haec omnia, photographica veritate, expressa sunt, et nemo inficias ibit. Pulcherrimae tamen oculis regiones in Mediterraneo Gallico habentur, ex hactenus notis, quae sunt ibericis proplores finibus apud oppidum, cui nomen Banyul-sur-mer.

✱

Ioci.

Novum iudicii criterium!

Quidam tercenta emit involucra nicotiana avanensibus confecta foliis, duas in singula libras (*francs*) impendens. Rem postea apud Societatem, quae contra damna ignis est, tutam voluit, et pecuniam, prout constituta legesque ferunt, persolvit. Tum, rite quotidie faciens, testibus sibi adhibitis, involucra, admoto igne, suaviter adspirans fumum, mensibus fere tribus consumpsit.

Post haec societatem compellavit ad iudicem, quia rem, de qua cautum erat, ignis combusserat.

Iudex tulit sententiam, et: « Societas », inquit, « damnas esto in endo illo, quod cavit, uti rem absumptam in pristinum restituat, insuper, prout aestimata lis est, ducentarum pondo librarum ».

At mora non fuit quin et Societas ipsa hominem crimine accusaret, et voluntarii incendii reum fecit.

Et iudex idem duxit hominem sceleris patrati reum, et carcere mulctavit, centum diebus integris; litem autem tanti fisco aestimavit quanti et emptio involucrorum fuerat et civilis impendia litis.

Quum vero interrogaretur de hoc novo iudicio: « Quia », inquit, « cavendum est mihi et reipublicae ne lites multiplicentur ».

P. d. V.

ANNALES

[illegible] de maiestate - Regalia itinera: Ni[illegible] Montis Nigri principis, Byzantium; Russorum Caesaris [illegible]; Wilhelmi, Germanorum [illegible], ad civitatem Argentinensem - Ibericum episcopale Concilium - Duces Iberorum crimine [illegible] - In insula Sancti Do[illegible] et in Venezuela republica seditiones - [illegible] - Quaestio Dreyfusiana [illegible].

BELLOGRADI in Serbia quaestiones de crimine maie[illegible], ex tentata Milani regis nece adhuc ha[illegible], non sine aliqua populorum perturbatione, apud quos passim, iure an iniuria ignoramus, suspicio [illegible], crimen simulationi tantum esse tribuendum, ut in factionem regali domui adversantem [illegible] animadverti, [illegible]que liceat.

[illegible] Byzantio Montis Nigri principis [illegible] ad Turca[illegible] appulsi, cum[illegible] [illegible] regali munificentia [illegible], ut eius regis [illegible] est, [illegible] insignia ipsi Nicolao tradi[illegible] [illegible] [illegible] a Danorum rege [illegible] invenit. Solemnia [illegible] celebrandum adventum magnificae [illegible] dolendum [illegible] inter ea [illegible] morbo imperatorem [illegible] interrupto murmure, in ca[illegible] adhibitis callide chirur[illegible] regem in brevi [illegible].

[illegible] iter [illegible] quod Ger[illegible] Argentinensium urbem su[illegible] exercitationes per Lo[illegible] in convivio enim [illegible] propinatione fervidam [illegible] Alsatiae [illegible] docu[illegible] provinciis [illegible] [illegible] in dies vi[illegible].

[illegible] episcoporum [illegible] civitate habitus [illegible] ad ipsos missa est, ut civilem concordiam toto animo pro[illegible], qua medelam tot patriae malis quam va[illegible] liceret. Impendebant enim, aut videbantur, ex nordicis provinciis civilis belli minae, ad quas repellendas frequentiores militum legiones illuc mittere magna pecunia oportuit. Concilio itaque absoluto, praecipuae episcoporum salutatoriae epistolae alia ad Pontificem, alia ad reginam missae sunt.

✱

Quaestiones quae Madriti adhuc agitabantur de culpis ex infausto cum Americanis bello inter duces statuendis, plane, ut oportebat, absolutae sunt; praefectorum nempe ac imperatorum omnium terra marique innocentia recognita.

✱

Seditionem in Sancti Dominici insula exortam, triumphantem iam prope nunciarunt, atque Jimenes, novi praesidis, copias urbem caput pene tenuisse. Nec tamen longam eventus huiusmodi futuram exspectationem credimus; cum enim Figuereo, legitimus electus praeses, munere abdicaverit, qui novae atque victrici factioni obsistere valeat profecto non est. Similia vero contagii instar, uti videtur, per Americam diffunduntur: dum enim Dominicanae perturbationes iam quiescunt, novae ex Venezuela republica recensque exortae insonant, quae nimirum Americanarum civitatum nordicae foederationis plurimum interesse apparent: canalis enim Panamensis celeberrimus, quem ipsae nunc sibi effodiendum vindicant, exagitatae reipublicae terras proxime attingit.

✱

De Transvaalianis quid sentiendum sit ignoratur; ex incertis namque et contradicentibus quotidie nunciis nihil inducere tutum est. Maximis quidem laudibus, inter imminentis belli angustias, Bataviae regina est celebranda, quae suas interponere preces apud Anglorum reginam non dubitavit, ut armis parceretur. At contra immotas fatorum leges frustra pugnatur, si verum est quod nuperrime innotuit, anglos administros supremas litteras, quas *ultimatum* vocant, iam contra Boeros parare.

Quid autem futurum sit anxio animo exspectamus.

✱

Dreyfusiana quaestio, de qua in hoc ipso commentario *Verax* e numero scriptorum nostrorum, nunc Redonibus degens, late absque partium studio disseruit, inopinata properatione ad exitum perducta est elapsa die IX. Belli Concilium Dreyfusium reum de integro coarguit, atque in custodias per decem annos detrudi iussit.

POPLICOLA.

LIBRORUM RECENSIO

De editione quadam Tullianae orationis Pro T. Annio Milone cum A. CINQUINI animadversionibus.

Inter innumeras editiones Tullianarum orationum quae vel in Italia vel extra Italiam pene quotidie in lucem prodeunt, haec est in primis mentione digna, quae Paravia et socios nuperrime editores habuit, auctorem autem A. Cinquinium, doctorem graecis latinisque litteris tradendis in Florentino lyceo, cui a Dante nomen factum est.

Hic liber etsi minime eorum fines excedit qui in usum scholarum confecti sunt, tamen nonnulla continet animadversione laudeque digna. Primum omnium prolegomena ibi leguntur, italice quidem scripta, ut est consuetudo harum editionum, at apta profecto ad tempora illustranda, quibus Clodii nex evenit inque Milonem quaestio facta est. In his prolegomenis nil aliud legenti mihi castigandum occurrit, nisi quod sub finem paginae XV impressum est: « votate con l'osservanza, etc. », pro eo quod esset, « votate contro l'osservanza, etc. »; praeterea pagina XXV inepte appellatur Pompeius *consul sine collega* iam inde ab eo die quo consularibus comitiis per tumultus impeditis, factum erat senatus consultum, ut interrex et tribuni plebis et ipse Pompeius procons. viderent ne quid detrimenti resp. caperet; cum contra Asconius nos certiores faciat, V demum kal. Martias mense intercalario consulem creatum esse Pompeium.

Concluduntur a Cinquinio prolegomena adiecta accurata partium expositione in quas Tulliana oratio dividitur. Quod ad eam recte intelligendam et indicandam maximae profecto est utilitati.

Ipsi autem Tulliano operi praemissum est argumentum Q. Asconi Pediani, animadversionibus auctum et illustratum; quod non erit profecto sine fructu legentium. Sequitur *Miloniana oratio*, cuius textus, qui dicitur, fere ad exemplar Teubnerianae editionis a Cinquinio constitutus est, praeterquamquod multum concessit Harleiano cuidam codici exeunte XI saeculo conscripto, cuius collatio Clarkii opera exstat in *Anecdotis Oxoniensibus* (Classical series, part. VII; collations from the Harleian Ms. of Cicero 2682).

Italicae animadversiones quibus Cinquinius verba Ciceronis illustranda curavit ad eam rem aptae plerumque dicendae sunt, neque longiores aequo neque breviores. Saepe conferuntur alii loci eiusdem auctoris, quo, ut omnibus notum est, nihil utilius ad sermonis difficultates explanandas; saepius autem quam par est nomina eorum proferuntur, qui de latino sermone in universum scripserunt, velut Madvigii, Cocchia, Gandinii aliorumque, cum opportunius sit festinanti lectori regulam allatis ultro exemplis probare, quam eum ad alios libros quantivis pretii non sine labore quaerendos amandare. Ceterum Cinquinii animadversiones non carent mendis; veluti in prima pagina verba Ciceronis « cum T. Annius ipse magis de reip. salute quam de sua perturbetur » male vertuntur: « sebbene M. sia inquieto, turbato »; ait enim Cicero, minime decere cum T. Annius nihil ferme de sua salute perturbetur, se parem animi magnitudinem ad eius causam defendendam afferre non posse, ubi quisque videt illud « cum - perturbetur » non concessivo sensu esse accipiendum, sed vel causali vel oppositionis.

FR.

AENIGMATA

I.

In primis tutas do vobis omnibus escas;
Nilque *deinde* nisi circulus esse queo.
Nos sumus uniti romanae gloria linguae:
Est vir quem dixit libera Roma patrem.

II.

1. Me dulce et niveum tibi saepe dat alma capella;
Matris et ex mamma parvulus ore trahit.
2. In calicem me nunc, quaeso, te fundere noli,
Ni saltem minimum hoc alterum abesse scias.
Si facias aliter, pueri cui pocula donas
Haec *res tota* frequens ora genasque luet.

I. I. SULLIVAN.

Ex sociis qui horum aenigmatum interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

BIBLIA SACRA

VULGATAE EDITIONIS

Xysti V P. M. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita.
(Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et Soc.).

Aenigmata ann. II, n. XIV proposita his respondent:

1. Semel in anno licet insanire.
2. Vir-tus.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco, *Roma* - Guil. Schenz, *Ratisbona in Bavaria* - Ios. Capovin, *Montebello Vicentino* - Ios. Sola, *Monteregali in Siculis* - Petr. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - Io. Bap. Escherberg, *Albano* - Ver. Cariolato, *Vercellis* - Nic. Frachetti, *Mangalore in Indis* - Alois. Cappelli, *Senis*.

Sortitus est praemium:

IOS. CAPOVIN,

ad quem missum est opus, cui titulus:

AU PAYS DES TURBANS
(GRÈCE, SYRIE, ÉGYPTE)
par V. BAUDOT.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Soc.